

XVII позачерговому з'їзду суддів України

суддів Вищого адміністративного суду України
суддів Вищого господарського суду України
суддів Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ

Шановні делегати з'їзду суддів України!

Незалежність судової влади є головною умовою забезпечення верховенства права та основоположною гарантією справедливого судового розгляду.

Судова влада забезпечує відповідальність урядів та органів державного управління за свої дії, законодавчої влади - у процесі виконання відповідним чином прийнятих законів. Для виконання своєї ролі в цих галузях судова влада повинна бути незалежною від цих органів та впливу з їх боку.

Зрозуміло, що це впливає майже на всі аспекти кар'єри судді: від його підготовки до призначення, підвищення на посаді чи вжиття дисциплінарних заходів.

Незалежність судової влади гарантується Конституцією України та забезпечується, насамперед, особливим порядком їх обрання або призначення на посаду та звільнення з посади (пункт 27 частини першої статті 85, частини четверта, п'ята статті 126, частини третя, четверта статті 127, стаття 128, пункт 1 частини першої статті 131); заборонаю впливу на них у будь-який спосіб (частина друга статті 126); захистом професійних інтересів суддів (частина шоста статті 127); підкоренням суддів при здійсненні правосуддя лише закону (частина перша статті 129); особливим порядком притягнення їх до дисциплінарної відповідальності (пункт 3 частини першої статті 131) тощо.

Основною гарантією незалежності суддів є те, що строк повноважень гарантується до встановленого пенсійного віку або до спливу фіксованого строку перебування на посаді.

З'їзд суддів є найвищим органом суддівського самоврядування, покликаний захищати професійні інтереси суддів.

До завдань суддівського самоврядування належить також зміцнення незалежності суддів, захист професійних інтересів суддів.

В рамках проведення судової реформи 02 червня 2016 року внесені зміни до Конституції України (щодо правосуддя) та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII (далі – Закон №1402-VIII).

Конституція України не містить положень щодо підстав і порядку припинення діяльності (ліквідації чи реорганізації) Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України. Відповідні укази Президента, який до 31.12.2017 року був повноважний утворювати та ліквідовувати суди, так і після цієї дати - закони, з цього питання не приймалися.

Хоча Законом №1402-VIII прямо не передбачено правонаступництво Верховного Суду, разом із тим у змісті цього Закону закріплено положення про те, що цей Суд з аналогічними функціями, створюється на матеріально-технічній базі Верховного Суду України та Вищих спеціалізованих судів.

Ключовим питанням є те, що змінами у законодавстві не скасовано ні касаційну інстанцію, ні спеціалізацію касаційних судів у складі Верховного Суду.

Саме вищі спеціалізовані суди до запровадженої реформи реалізовували повноваження касаційної інстанції, про що наголошується у рішенні № 8-рп/2010 від 11.03.2010 Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення термінів "найвищий судовий орган", "вищий судовий орган", "касаційне оскарження", які містяться у статтях 125, 129 Конституції України.

Слід звернути увагу на те, що перехідними положеннями саме Закону №1402-VIII передбачалось здійснення правосуддя вищими спеціалізованими судами як публічними органами державної влади, без зміни їх функцій як вищих судових органів, до створення судового органу, призначеного виконувати такі самі публічні функції, під новою назвою - Верховний Суд.

За умови збереження функцій Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів як судових органів (а не ліквідації як юридичних осіб публічного права), їх ліквідація як інституту касації не можлива.

Отже, за своєю суттю відбулась реорганізація вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України шляхом їх злиття в один суд з новою назвою - Верховний Суд.

Таке бачення реформи відображено і у висновку Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Бюро з демократичних інституцій і прав людини щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Варшава, 30 червня 2017 року) як перехід від чотирирівневої системи до трирівневої системи.

З наведеного слідує, що посада судді касаційної інстанції збережена. Судді Вищих спеціалізованих судів обирались на посаду судді безстроково та відповідно до принципу незмінюваності судді, що гарантує перебування на посаді до досягнення ним 65 років, крім випадків звільнення або припинення повноважень судді відповідно до Конституції України та закону, не можуть бути звільнені у зв'язку з реорганізацією суду.

Фактично Законом № 1402–VIII суддям Верховного Суду України та суддям Вищих спеціалізованих судів, що здійснювали повноваження суддів касаційної інстанції, було безальтернативно «запропоновано» взяти участь у конкурсі до суду з новою назвою - Верховного Суду, а фактично - до Касаційних судів відповідної спеціалізації.

Попри вимоги щодо незмінюваності судді, як складової його статусу, гарантованого Конституцією, з дня оголошення початку роботи Верховного Суду – 15.12.2017 року судді Верховного Суду України та Вищих спеціалізованих судів опинилися поза законом.

В реаліях реформи до суддів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів застосовано інший підхід, що по суті є дискримінацією за професійною ознакою й порушенням ст. 14 Конвенції з прав людини і основоположних свобод.

Всупереч гарантіям незалежності і незмінюваності суддів, визначених Конституцією України й міжнародними актами, судді Вищих спеціалізованих судів майже два роки протиправно усунуті від здійснення правосуддя і позбавлені права на отримання суддівської винагороди у визначеному законом розмірі.

Такий підхід не відповідає суті та завданням судової реформи щодо досягнення і забезпечення якісного здійснення правосуддя. Очевидно, що таке ставлення, попри задекларовані принципи реформи 2016 року, за своєю суттю є люстрацією суддів вищих судових інстанцій, яка без законодавчого визначення, індивідуальної відповідальності призвела до грубого порушення не лише принципу незалежності та недоторканності суддів, а й принципів правової визначеності й легітимних законних очікувань, які є елементами верховенства права.

Станом на сьогодні процедур, умов та особливостей переведення суддів касаційних судів на посаду в іншому суді законом не визначено, як і законодавчо не урегульовано порядок такого переведення.

Напрацьовані суддями Вищих спеціалізованих судів пропозиції законодавчого врегулювання наявної проблеми направлені до Комітету Верховної Ради України з питань правової політики.

З метою захисту професійних інтересів суддів Вищих спеціалізованих (касаційних) судів та відповідно до п.7 ч.2 ст.129 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», просимо з'їзд суддів звернутись до Президента України та Верховної Ради України з пропозиціями з питання законодавчого врегулювання правового статусу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищого господарського суду України, Вищого адміністративного суду України та внесення відповідних змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

З повагою,

Судді Вищого адміністративного суду України:

Андрій П. Гончар
Саво (Савошук С.В.) *Тарасенко Т.В.*
Григорук (Григорук) *Рубинський*
Толешкин О.В. *Шелест В.Р.*
М.М. Заїка *М. Майко*
Землюров К.С.

Судді Вищого господарського суду України:

Яценко О.В. *Вовк І.В.*
Сорокевич Р.Е. *Шевчук Р.М.*
Картере В.І.
Плюшко Т.А.

Судді Вищого спеціалізованого суду України

з розгляду цивільних і кримінальних справ:

Е.П. Євграфова *Григорук / Грамотовська*
В.В. Зубар *А.В. Сурмон*
А.В. Мейко
С.М. Казар
Паламар Л.А.
Орляковська В.І.